

«EL TALLER D'UNA MODISTA EMBARGAT: JOANA VALLS, EL TANCAMENT DE
CAIXES I L'OBRA DE RAMON CASAS» DE LAURA CASAL-VALLS I SEBASTIÀ SÁNCHEZ SAULEDA

O

COM LA MODA I LES MICROHISTÒRIES ES CONVERTEIXEN EN UNA FÒRMULA
D'ESTUDI HISTÒRIC

MARTA ORFILA FULLANA

L'estudi de la moda sempre s'ha vist com quelcom reservat a un públic de caire «femení», sent així separat de les altres ciències o camps d'estudi degut a la molta informació històrica rellevant que no es concebia que aquesta podria aportar.

Però l'estudi de la moda és molt més que estudiar el tipus d'estampat, de teixit o combinacions, es tracta d'un món heterogèniament cultural on es plasma una realitat social i on la pregunta principal sempre és una: «per què?». Per què aquest tipus de tela? Per què aquests estampats?... L'univers de la compra-venda de roba i accessoris no es tracta només de satisfer les necessitats més estètiques per «veure'ns bé», sinó que sobretot es tracta de demostrar poder, influència, xarxes d'intercanvi, una política o ideologia dominant, etc.

Des de fa molt temps la moda ha seguit els gustos de la classe dirigent, que amb la tria dels productes ha demostrat la seva influència i patrimoni. Això lliga perfectament amb un món on els rics sempre són els que tenen veu i les comoditats ajuden a aquests grups a poder tenir la paraula en assumptes més importants, així com distingir-se de la població menys benestant.

Tot és història, fins i tot el fet que en alguns retrats vegem cert tipus de màniga o que, actualment, molta gent opti per vestir unes tendències més «vintage».

En aquest cas que exposaré, la moda és víctima d'una relació inequívocament tensa entre l'Estat i Catalunya, fomentada per la vigència d'un sistema centralista i poc modern que es traduïa en el pagament —excessiu— de les classes mitjanes i productives a l'Estat. Aquesta situació va ser insostenible fins el punt que els gremis, com a protesta, van agrupar-se en la Lliga de Defensa Industrial i Comercial per a tancar els seus establiments; així com també ho van fer altres institucions, que s'oposaven a un govern elitista que mirava pels seus propis interessos.

La situació va empitjorar amb la negativa de pagar les contribucions trimestrals que s'havien d'abonar cada mes i amb les inconcebibles conseqüències que aquesta decisió va portar per part dels òrgans de poder: l'embargament de botigues, la suspensió de les garanties constitucionals de Barcelona i la declaració d'estat de guerra —amb l'empresonament de botiguers i tancament de botigues—, demostrant que no era un govern tant «regeneracionista». La resposta a aquestes mesures va ser de protesta que va acabar sent sufocada. Malgrat tot, aquesta va tenir la seva eficiència, ja que les columnes del poder s'havien començat a sacsejar amb els aixecaments anticeutralistes —i sobretot catalanistes—.

Va ser un d'aquests embargaments esmentats anteriorment el protagonista d'aquest article, que es centra en la «microhistòria» referent al taller de la reconeguda modista Joana Valls.

Com ja he esmentat abans, la vestimenta era un reconeixement social, i més en el cas de les barcelonines i barcelonins rics, que es podien permetre comprar vestits a mida, per encàrrec i —el més important—, firmades pel creador. En aquesta escena, apareix Joana Valls, modista de gran reputació, sobretot degut a la seva presència al Pavelló de la Indústria de l'Exposició Universal de Barcelona —aquests tipus de documents on consta l'assistència a segons quins

actes i amb segons quina companyia ens ajuden a entendre l'evolució d'aquests noms en un pla més social—.

L'establiment on aquesta treballava també ajudava a impulsar cada cop més el seu nom, sent un dels pocs tallers que disposava de llum de gas —símbol de modernitat i progrés— i objectes de luxe —alegoria de patrimoni i d'interès cultural— com el quadre de Ramon Casas que se li serà embargat.

La presa de la pintura de l'artista, màxima figura de la bohèmia daurada, no només significa la presa d'un mer objecte; és la retirada de la modernitat, del nom d'un home que s'havia fixat en el món femení —i en el de la moda—. Clar és que amb l'acceptació d'embargar aquest quadre com a penyora, en comptes de l'original intenció d'incutar diners, les firmes de creadores i creadors no només eren rellevants en el pla de la moda. En el cas de Ramon Casas, el seu nom no només era important pel seu magnànim talent artístic, sinó per ser la mà que plasmava el paradigma de la societat així com «l'obertura cap a horitzons que indubtablement perduraren tres quarts de segles després» (Maragall).

En aquesta microhistòria podem veure com conflueixen diferents aspectes de la realitat del moment, que començava a presentar unes dimensions més modernistes i cap a novetats com l'embargament del quadre de Casas, que Hisenda va permetre en un projecte de guanys futurs, on el nom de l'autor cobraria més importància que l'obra en sí mateixa.

Així, la història acaba amb un fet paradoxal: amb una institució com Hisenda, plena d'abús de poder i contrària a un reformisme càustic necessari de l'Estat i immediacions, apropiant-se d'un objecte que expira modernitat i progrés, en aquest cas propi d'aquest moviment político-cultural interclassista, que en la seva majoria opta per la denúncia d'un poder endenyat i corrupte a través de l'art. Es tracta de les estructures de poder desposseint els ciutadans del seu discurs embotellat en expressions tant accessibles a l'enteniment com la pintura, fent-se'l seu —un cop més—.

Aquest testimoni ens recorda, una vegada més, que **tot** és història i que un fet anecdòtic com aquest és tant valedor per l'estudi del passat com qualsevol altre pla dins la recerca històrica. Com el desgranament d'aquesta situació individual pot haver acabat parlant del context del moment? Mitjançant el «per què?» que cadascú, sigui historiador o no, ha de portar al seu interior per a poder comprendre el passat i situar-lo en el present per a poder transmetre'l al futur.

Corol·lari personal —extern a la prova avaluable—:

Mai havia conegut el terme de *microhistòria*, per això, aquest article ha estat una oportunitat d'endinsar-me primer, a l'interior d'una part més de l'estudi de la història i segon, en un repte per a contemplar aquestes microhistòries d'una manera diferent, poguent-les reconèixer i relacionar-les amb una història més general.

A més, és la primera vegada que tinc contacte amb la historiografia de la moda, ja que de fet, no coneixia ni sospitava de la seva existència però després vaig arribar a veure la rellevància d'un tema tant interessant que està davant els nostres propis ulls però que no observem des d'un «filtre d'historiador» i que ens podria ser útil per a una recerca d'història general i sobretot, la més propera i personal.

Finalment, esmentar que no he pogut trobar a la xarxa alguns dels quadres de Ramon Casas esmentats en l'article, com *Els dos treballs*, que m'he quedat amb ganes de veure i poder fer el seu conseqüent anàlisi.